

**HEGYKÖZSÉGEK
NEMZETI TANÁCSA**
SZAKMAKÖZI SZERVEZET

1117 BUDAPEST, BUDAFOKI ÚT 111.

TEL.: +36 1 413 75 27

E-MAIL: HNT@HNT.HU

A magyarországi szőlő-bor ágazat stratégiája

2016. november 30.

VÍZIÓ: Piacképes, fenntartható szőlő- és bortermelés

A vízió megvalósulása érdekében az alábbi **három fő stratégiai célt** kell elérni a 12 stratégiai ponton keresztül. Az egyes stratégiai célok teljesülését különböző indikátorok (mutatók) mérik. Ezen számok mérési célt szolgálnak, nem tekinthetők önmagukban célszámnak.

Az elfogadott stratégia végrehajtásának részleteit (ideértve a feladatok ütemezését és erőforrásigényét) az adott stratégiai ponthoz tartozó intézkedési tervek részletezik.

A. Jövedelmező szőlőtermesztés és bortermelés

1. Optimális termőterület kialakítása
2. Termelés-szervezés: koordináció, integráció és piacépítés
3. Pénzügyi fenntarthatóság biztosítása
4. A szőlőtermesztéshez és a bortermeléshez szükséges munkaerő biztosítása
5. Oktatás és továbbképzés színvonalának, hatékonyságának javítása
6. A kutatási témákban a termelés, a piac és a szabályozó igényeinek megjelenése

B. Az értékesítés feltételeinek javítása

7. A közösségi bormarketing operatív programjának és szervezeti rendszerének kialakítása
8. Az általános magyarországi borkultúra és borturizmus színvonalának emelése
9. Piacilag átgondolt és hiteles eredetvédelmi rendszer kiemelt ellenőrzésekkel
10. Környezettudatosság

C. Hatékony szakmai önkormányzat

11. Nemzetközi és hazai kapcsolatok fejlesztése
12. Az önkormányzati szerep erősítése; öngondoskodás és önszabályozás

A. Jövedelmező szőlőtermesztés és bortermelés

A szőlő-bor ágazat fennmaradása érdekében a legfontosabb feladat a termelés jövedelmezőségének növelése. Fokozni kell a termelés hatékonyságát és szervezettségét, valamint biztosítani kell a termelési tényezők megfelelő minőségben és mennyiségben való rendelkezésre állását.

1. Optimális termőterület kialakítása

A borkészítés a szőlőben kezdődik, így a hatékony szőlő-bor ágazat alapja az optimális termőterület (mind nagyságában, mind szerkezetében). A jelenlegi ültetvényterület fenntartása, kedvező változások esetén növelése azért fontos cél önmagában is, mert bizonyos pozitív externáliák, hálózati hatások csak egy kritikus területmennyiség, illetve a termelők bizonyos fokú területi koncentrációja felett érvényesülhetnek.

A szőlőterületek gazdasági jelentőségük mellett a kultúrtájnak is meghatározó alkotóelemei, bizonyos vidékeken pedig komoly identitásképző tényezőt jelentenek.

A szőlőterületek nagyságának megőrzését szolgálja a termelés szervezése is (lásd: 2. stratégiai pont).

Jelenleg az árutermő szőlőterületek nagysága mintegy 65 ezer hektár, azonban kereskedelmi tevékenység csak mintegy 46 ezer hektárhoz kötődik. Nagy azon területek aránya, ahol a szüreti jelentések szerint nem szüretelnek. Az ültetvények szerkezete változik, azonban a megújulás üteme az ideálisnál kissé lassabb, valamint az elmúlt években előre törő fajták között akad olyan, amelynek piaci elhelyezése nem teljes körűen biztosított.

1.1 Felelős telepítési politika a borpiac ismeretében

A felelős telepítési politika kialakítása keretében *felül kell vizsgálni a már létező borvidéki terveket*, és a támogatásra javasolt fajtákat az alábbi szempontok szerint kell elemezni:

- milyen termék(ek) alapanyagául szolgálnak,
- mennyi volt a felvásárlási árak az elmúlt években,
- mekkora termésátlaggal szüretelték őket a borvidéken az elmúlt évek során,
- mekkora volt a hozamértékük és az egy hektáron elért haszon,
- milyen művelésmóddal érdemes őket művelni,
- mennyire illik a borvidék vagy borrhéjő sajátosságaihoz, hagyományaihoz, a minőségi termeléshez.

A szőlőtelepítések támogatása során előnyben kell részesíteni azokat a termelőket, akik maguk dolgozzák fel a szőlőtermésüket vagy valamilyen integrációnak a tagjai, illetve ahol hosszú távú szerződésekkel igazoltan biztosított a termés felhasználása.

A telepítések társfinanszírozását az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap szőlő szerkezetátalakítási támogatási intézkedése, valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap ültetvénytelepítési forrásai biztosítják 2023-ig.

A borvidéki tervek szakmai és gazdaságossági ellenőrzését (amely a fenti szempontok érvényesülésének vizsgálatát jelenti) növelni kell.

Az új ültetvények létesítése során figyelemmel kell lenni a környezettudatosság szempontjaira (ökológiai művelés, agrár-környezetgazdálkodási programban való részvétel feltételei – lásd. 10. stratégiai pont).

1.2 A szőlőkataszter fokozott védelme

A meglévő szőlőterületek megóvásának közvetlen módját jelenti a szőlőültetvény kataszterben szereplő ültetvények védelme. Így érhető el, hogy a művelési ág váltások, az átsorolások, a belterületté nyilvánítás majd a beépítések nyomán ne csökkenjen a szőlőterület.

A szőlőterületek nem csak a szőlő-bor szektor szereplői számára képeznek értéket. A szőlőültetvények gazdasági funkciójuk mellett a kultúrtáj alkotóelemei, így az ország számos vidékén a helyi identitás részét képezik. Ezzel együtt az ápolat kultúrtáj megóvása a tájba nem illő, marketing (borturisztikai) szempontból is romboló hatású, a tájképtől idegen építmények és átalakítások megakadályozása az ágazat számára közvetlenül is fontos.

Az ápolat kultúrtáj megőrzését jelenti az ültetvények művelésére való kötelezettség betartásának szigorú ellenőrzése. A nem művelt ültetvények ügyének megoldása a kultúrtáj-védelmi szempontok mellett nagyon komoly növényegészségügyi védelmi célt is szolgál, ezen ültetvények ugyanis fertőző pontokat jelenthetnek a szomszédos ültetvények esetében. A probléma szisztematikus kezelése során fel kell mérni a nem művelt szőlőterületeket, és törekedni kell elsősorban használatba vételükre, végső sorban felszámolásukra.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
a szőlőtermő területek nagysága	65 ezer ha	65 ezer ha	65 ezer ha
nem nullás szüreti jelentések aránya	76%	80%	90%
nem művelt területek felmérése	15-20%	100%	100%
felszámolt nem művelt területek aránya	0%	30%	85%

2. Termelésszervezés: koordináció, integráció és piacépítés

A termelés, a feldolgozás és az értékesítés folyamatában résztvevők, valamint az egymást követő fázisok összekapcsolása és aktív koordinálása a szőlő-bor ágazat hatékony működésének kulcsát jelenti.

A szőlőtermelés és a borászat erősen kettéválik és töredezett. A magyarországi ültetvények és borászati üzemek tulajdonviszonyai – a tapasztalatok szerint – nem segítik a piaci koordináció javulását, az integráció elmélyülését, az ágazati szereplők érdekeinek érvényesítését és a kereskedelem igényeinek kielégítését. A mintegy 42 ezer hegyközségi tagból mindössze 4600 foglalkozik szőlőtermesztéssel és borkészítéssel is. A szőlőtermelők szélsőségesen versenyzői környezetben dolgoznak, és a bortermelés koncentrációja is alacsony fokú (a koncentrációs mutatók értéke 0,08%, illetve 3,65%).

A fentiek miatt szükség van a termelés összefogására és koordinációjára. Ennek fő célja a kiszámíthatóság és a biztonság növelése mind a szaporítóanyag-termesztők, mind a szőlő- és a bortermelők részére.

2.1 A szőlőtermelés biológiai alapjainak biztosítása

A hazai szaporítóanyag előállítás nem csak mennyiségi és fajta hiánnyal küzd, hanem minőségi problémák is jelentkeznek, amelyek a termelők visszajelzései alapján egyértelműen igazolhatók.

A minőségi (magas minőségű) szaporítóanyag biztosítása igényli a prebázis, bázis és certifikált törzsültetvény területének és rendszerének (terület növelése, előállítás körülményeinek, minőségi szintjének garantálása) felülvizsgálatát. Ugyancsak felül kell vizsgálni a meglévő fajtákat, azok klónjait egyrészt a termelői igény, másrészt a különböző borfajtákhoz és típusokhoz való felhasználhatóságuk oldaláról. Fajtafenntartási és felülvizsgálati Bizottság létrehozását tartjuk szükségesnek, amelynek tagjai az FM, a HNT, a kutató intézetek, a Szaporítóanyag Szövetség képviselői. (A tagi kör összetételét a különböző feladatok átszervezés utáni ellátóinak ismeretében kell kialakítani.) A Bizottság kötelező erővel kikéri az egyes borvidékek Hegyközségi Tanácsainak véleményét, így kell meghatározni a fajta prioritást.

A klímaváltozás valószínűsíthetően igényli új fajták vagy klónok létrehozását, amelyhez meg kell teremteni a szervezeti, humán, szakmai és pénzügyi hátteret.

A felsorolt feladatok finanszírozására alapot szükséges létesíteni, amelyhez állami forrásokat kell rendelni és a felhasznált ültetési anyagok után megállapított méltányos összegű befizetés egészíti ki.

2.2 A szaporítóanyag felhasználás koordinációja

Ahhoz, hogy a szőlőtermelők jó minőségű, a kívánt fajtájú és klónú, vírus-, és egyéb betegségektől mentes, elsősorban magyar oltványokat tudjanak használni, fokozatosan előre tervezett, szerződéses együttműködést kell kialakítani. Ennek koordinálása a szakmaközi szervezet feladata annak érdekében, hogy az oltványiskolák kapacitásait időben lekössék a szőlőtelepítést tervező termelők, illetve a telepítők olyan szaporítóanyaghoz jussanak hozzá, amire valóban szükségük van.

Ennek érdekében fel kell mérni és folyamatosan frissíteni kell az ágazat szaporítóanyag szükségletét, külön figyelemmel a magas biológiai értékű szaporítóanyag iránti igényekre (törzsültetvények).

2.3 A szőlőértékesítés és -felvásárlás koordinációja

Az ágazat legneuralgikusabb pontja a szőlőtermelők és a szőlőfelvásárlók kapcsolata. A két fél viszonyának rendezését a két csoport egymásra utaltságára kell alapozni: magyar szőlő nélkül nincs magyar bor, magyar bortermelés nélkül pedig nincs magyar szőlőtermesztés. Fenntartható szőlőtermelésről akkor beszélhetünk, ha a szőlőár megfelelő jövedelmet biztosít a szőlőtermelő részére, fedezi a művelés költségeit és az ültetvény amortizációját, ugyanakkor a szőlőfelvásárlói oldalról is kigazdálkodható.

E cél a szakmaközi szervezet aktív szerepvállalásával érhető el: kiszámíthatóbbá, tervezhetőbbé kell tenni a felek részére a folyamatot, az évek közötti ingadozásokat (pl. ár) ki kell egyenlíteni.

A szakmaközi szervezetnek a célok elérése érdekében az alábbiakat kell megtennie:

- kötelező szerződésminták bevezetése (kötelező minimum tartalmi elemekkel),
- részletes és többszöri, folyamatosan felülvizsgált termésbecslés kiadása fajta (fajtacsoport) és borvidéki (borrégiós) bontásban,
- főbb fajtacsoportokra lebontott árprognózis kiadása,
- versenykorlátozó magatartással szembeni aktív fellépés,
- az erőviszonyok kiegyenlítése.

2.4 A borpiac koordinációja

A magyarországi borpiac kínálati oldala annak ellenére sem számít koncentrálnak, hogy a 25 legnagyobb borászat az összes bor 70%-át hozza forgalomba. Ez különösen a borászatok közötti lédig borpiacra igaz, így ezen a területen is érdemes kötelező szerződésmintákat alkalmazni (kötelező tartalmi elemekkel).

A kész, már forgalomba hozott borok nagy- és kiskereskedelmének szereplői nagyon sok értékes tapasztalattal rendelkeznek, mivel ők állnak közvetlen kapcsolatban a fogyasztókkal. Ezen információk hasznosítása érdekében intézményesített kapcsolatra van szükség a borkereskedelem szereplőivel.

A borkereskedelemmel kapcsolatos minimális elvárásokat etikai kódexbe kell foglalni. Az etikus kereskedelemhez kapcsolódó eszköz lehet egy, a szakmaközi szervezet által létrehozandó tanúsító védjegy, amely kiemeli az etikusan működő és együttműködő kereskedelmi és gasztronómiai vállalkozásokat.

2.5 Közösségi anyagbeszerzés

A termékpályán való összefogás nagyban elősegíti azt, hogy az ágazat szereplői jobb pozíciót érjenek el a piacon. Ez különösen igaz az alap- és segédanyagok beszerzésére, amikor a jellemzően kis termelők multinacionális cégek képviselőivel tárgyalva egyesével alacsony megrendelői alkuperővel bírnak. Ezért e termelési tényezők közösségi beszerzése sokat javíthat a termelés hatékonyságán. Ez elsősorban a dugó (vagy bármilyen lezárás), palack, növényvédőszer, illetve borászati segédanyagok esetében jelentene megtakarítást.

2.6 A termeléshez kapcsolódó szolgáltatások közösségi megszervezése

A koordináció és integráció fontos eleme a különböző üzemméretű termelők tevékenységének megszervezése, a szolgáltatások (szőlészeti gépi munkák, palackozás, szüreti szolgáltatások – kombájn –, melléktermék kivonása) közös beszerzése. A mindössze néhány hektár szőlő termését feldolgozó pincészetek esetében nem megoldható a teljes borkészítési folyamat (a szőlőfeldolgozástól a kiszerezésig) versenyképes és hatékony megszervezése. Ezért bizonyos

üzemméret esetén érdemes az egyes kapacitásokat megosztva használni vagy közösen beszerezni. A termelői csoportok vagy szövetkezetek alakítása mellett ezt szolgálja a kapacitások megosztásának koordinációja, amely a szakmaközi szervezet feladata. Hosszú távon támogatandó a közösségi használatú infrastruktúra kialakítása is.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
a termelésszervezési programok működése	0 db	4 db	5 db
a koordinált szaporítóanyag beszerzésben résztvevő szőlőterületek aránya	0%	30%	80%
közös szolgáltatásbeszerzés keretében:			
- művelt szőlőültetvények nagysága	0 ha	5 000 ha	20 000 ha
- leszüretelt szőlőültetvények nagysága	0 ha	5 000 ha	20 000 ha
- lepalackozott borok mennyisége	0 hl	10 000 hl	100 000 hl
a közösségi beszerzés keretében megvásárolt anyagok értéke	0 Ft	100 millió Ft	8 milliárd Ft

3. Pénzügyi fenntarthatóság biztosítása

A szőlészet és a borászat is gazdasági tevékenység. Ezért a magyar szőlő-bor ágazat sikeres működésének alapfeltétele, hogy a benne működő vállalkozások gazdasági szempontból is fenntarthatóan működjenek, és pénzügyileg is sikeresek legyenek. Így garantálható a szőlészettel-borászattal foglalkozó emberek és családok megélhetése.

A pénzügyi fenntarthatóság biztosítása során az ágazat általános tőkehiányára, széttagoltságára, valamint speciális jellegére (heterogén termékkör) különös figyelmet kell fordítani. Az ágazat töredezettsége miatt e területen is közös fellépés, a szőlő- és bortermelők, mint megrendelők összefogása szükséges, amelyet a szakmaközi szervezet tud hatékonyan megszervezni.

3.1 Ágazatspecifikus hitelkonstrukciók

Figyelembe véve az ágazat jellegzetességeit, tőkeszegénységét és finanszírozási igényét speciális hitelkonstrukciókat kell kidolgozni a legfontosabb és a legtöbb szereplőt érintő tranzakciók finanszírozására (kiemelt szerepet kap a szőlőfelvásárlás hitelezésének kidolgozása). Ebben kezdeményező, érdekérvényesítő szerepe van a szakmaközi szervezetnek.

3.2 Termelésbiztosítási program

A pénzügyi fenntarthatóság fontos eleme a kockázatok kezelésének módja. Mezőgazdasági ágazatról lévén szó, a kockázatok jelentős része az időjáráshoz kapcsolódik, így a megelőzés nem minden esetben lehetséges. Ezért a kárenyhítés és a kockázatkezelés speciális, kifejezetten az ágazat számára kidolgozott formáira van szükség.

A rendszer alappillérét jelenleg az állami támogatást nyújtó agrárkárenyhítési rendszer jelenti, ami a növénytermesztés (így a szőlőtermesztés is) legfontosabb természeti és időjárási kockázataiból származó károk enyhítését szolgálja. E program egy általános védőhálónak tekinthető, amelyre épülve specifikusan a szőlőtermesztésre szabott további biztosítási termékek kifejlesztésére van szükség.

A szüreti biztosítás finanszírozásához a nemzeti támogatási program 2019-2023-as időszakának vagy a Vidékfejlesztési Program 2014-2020-as időszakának uniós forrásai is felhasználhatóak.

A rendszer felülvizsgálata a teljes mezőgazdaság szintjén szükséges, hiszen a KAP következő reformja során a mezőgazdaság termelésbiztosítása kapja a legnagyobb hangsúlyt. E rendszer közösségi bevezetésének előkészítéséhez vizsgálni kell a magyar szőlő-bor ágazat speciális igényeit mind input, mind termelési, mind pedig output oldalon.

Fontos az általános jövedelemstabilizáció is, amelyet a Vidékfejlesztési Programban elindított jövedelemstabilizációs alap szolgál. Ennek keretében nem a természeti kockázatokból fakadó károk enyhítése, hanem egy meghatározott mértékű és idő alatt bekövetkező termelői jövedelemcsökkenés esetén lépne működésbe egyfajta pénzügyi biztonsági-biztosítási háló. Az intézkedésben a szőlő-bor ágazat sajátosságait is figyelembe kell venni.

3.3 Borászati exportbiztosítási program

A magyar borászat növekedésének egyik kulcsa a potenciális exportpiacok felkutatása. Az új, még ismeretlen piacok azonban jelentős kockázatokat is rejthetnek, ezért ezekben az esetekben meg kell oldani az export biztosítását.

3.4 Kormányzati pénzügyi ösztönzők az együttműködésre

Jelen helyzetben a szövetkezés, mint forma nem elégséges módon jelenik meg az adózási és foglalkoztatáspolitikai jogszabályokban. Figyelembe véve különösen a szőlészet alacsony szervezettségi fokát, a szövetkezetek alapítási és működési feltételeit könnyebbé kell tenni, ezzel is ösztönözve a gazdákat a szövetkezésre és együttműködésre.

Meg kell vizsgálni azt is, hogy az állam milyen módon tudja a magasabb feldolgozottsági fokú termékek előállítását lehetővé tenni a tőkeszegény szőlőtermelők számára (pl. közösségi infrastruktúra létrehozásának támogatása, meglévő, ki nem használt kapacitások közösségi infrastruktúrává szervezése).

3.5 Gazdabarát adópolitika

Az ágazat termelés-szabályozási rendszerének alapja az uniós borpiaci szabályozás. E mellett viszont vannak olyan szabályozási eszközök, melyekkel az ágazat versenyképessége közvetett módon fokozható: az adópolitika tekintetében ugyanis a tagállamok nagyfokú önállósággal rendelkeznek.

A folyamatos beruházások elősegítése jelenti gazdasági szempontból a fenntartható fejlődés alapkövét. Ennek érdekében szükséges, hogy az ágazat a termelést elősegítő gazdasági környezetben dolgozzon. Fontos olyan környezet kialakítása, melyben az állam a gazdabarát gazdaságpolitikán keresztül beruházásra ösztönzi büntetések helyett a termelőket (pl.: a büntetés összege csökkenthető a probléma kiküszöbölésére szánt beruházás összegével).

Az integrációs formák adókedvezményeinek biztosítása hozzájárulhat a szerződéses kapcsolatrendszer magyarországi megerősítéséhez.

E stratégiai feladat megvalósítása során felül kell vizsgálni az ágazat adókötelezettségeit.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
az új termelésbiztosítási programban való részvétel	0 ha	1 000 ha	50 000 ha
az exportbiztosítással érintett bormennyiség	0 hl	10 000 hl	50 000 hl
az adóteher az ágazat fejlesztésére visszaforgatható része	0%	-	10%

4. A szőlőtermesztéshez és a bortermeléshez szükséges munkaerő biztosítása

A szőlészet és a borászat területén tapasztalható munkaerőhiány nagyban megnehezíti a vállalkozások hatékony és versenyképes működését. Ezt jól érzékelteti, hogy számos termelő külföldről pótolja a hiányzó munkaerőt.

A szőlő-bor ágazat a vidékfejlesztés eszköze is lehet, amennyiben munkaerőigénye a vidék népességmegtartó erejének növekedését szolgálja. A szőlőművelés az állandó munka mellett kiegészítő tevékenységként is fontos szerepet játszhat a vidék életében. A vidéki munkaerő bevonása ugyanakkor a szőlő-bor ágazat számára is önmagán túlmutató jelentőséggel bír: segít fenntartani a mély társadalmi beágyazottságot, és új erőforrásokat mozgósít az ágazat részére.

A keretfeltételek megfelelő alakításával a szőlő-bor ágazat a jelenleginél nagyobb számú munkaerőt képes felszívni, a közfoglalkoztatottak idényszerű foglalkoztatásával, valamint az idénymunkások növekvő arányú állandó alkalmazásával.

4.1 Az ágazat munkaerőigényének pontos felmérése és nyomon követése

A szőlőművelés sok élőmunkát igénylő ágazat, így különösen fontos a megfelelő mennyiségű és minőségű munkaerőkínálat biztosítása. Ennek első lépése az ágazat munkaerőigényének felmérése, majd az adatok rendszeres frissítése.

4.2 Rugalmas foglalkoztatási feltételek

A szőlő-bor ágazat vidéki népességmegtartó funkcióját akkor tudja jól betölteni, ha folyamatos megélhetést vagy jó jövedelemkiegészítési lehetőséget tud biztosítani a vidéki lakosság részére. Az állandó jellegű foglalkoztatás szempontjából komoly akadályt jelent, hogy az ágazatban elvégzendő munkák termelési ciklusokból adódóan periodikusan jelentkeznek (idénymunka, alkalmi munkavállalás), ehhez társul az alkalmi és az állandó foglalkoztatás közterhei közötti jelentős különbség.

Ezért olyan rugalmas foglalkoztatási (adózási) feltételek kidolgozására van szükség, amelyek ösztönzik a helyi munkaerő állandó, nem idénymunkaszerű alkalmazását.

E pont jellegéből adódóan szervesen csatlakozik a gazdabarát gazdaságpolitikában leírtakhoz.

4.3 Közfoglalkoztatottak bevonása az idénymunkákba

A közfoglalkoztatottak bevonása mezőgazdasági munkaerőként nagyon sok szempontból fontos lenne, mind a mezőgazdasági termelés versenyképességének fokozása, mind pedig a vidék népességmegtartó erejének szempontjából.

A közfoglalkoztatási program által biztosított csekély, de állandó jövedelem, a versenyszféránál jelentősen alacsonyabb követelményszint, olyan versenyhátrányt jelent az alkalmi mezőgazdasági munkát biztosító vállalkozásoknak, mely a jóval magasabb bérekkel sem kompenzálható.

Ezért olyan rendszer megalkotására van szükség, amely a közfoglalkoztatási program minden résztvevőjét (közfoglalkoztatott, önkormányzat, munkáltató) motiválja az idénymunkák ciklusonkénti rendszeres közös megszervezésére. Ez magában foglalja az érintett közfoglalkoztatottak felkészítését is. Az idénymunkákban való részvétel így (különösen az előzőekben leírtak teljesülése esetén) az állandó munkahely felé is utat teremthet, elősegítve a leszakadó társadalmi csoportoknak a munkaerőpiacra való visszatérését.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
a munkaerő-szükséglet felmérése	nincs	folyamatos	folyamatos
rugalmas foglalkoztatási formában alkalmazott korábbi idénymunkások száma	0 fő	1 000 fő	10 000 fő
idénymunkákba bevont közfoglalkoztatottak száma	0 fő	10 000 fő	20 000 fő

5. Oktatás és továbbképzés színvonalának, hatékonyságának javítása

Mind a szőlészet, mind pedig a borászat területén növelni kell a képzés színvonalát, valamint az oktatás minden szintjén erősíteni kell a gyakorlatorientált képzést. Sok, gyakorlati ismeretekkel is rendelkező, de elméleti szinten is jól képzett szakemberre van szükség, akik közül kikerülhetnek a később kutatás felé forduló. Magyarországon jelenleg 42 intézmény 68 szakán folyik közép- vagy felsőfokú szőlészeti vagy borászati szakirányos képzés.

5.1 A gyakorlatorientált és naprakész képzés erősítése minden szinten

Az elmúlt évtizedekben összegyűlt új ismereteket szisztematikusan be kell építeni a tananyagba. Ehhez felül kell vizsgálni az oktatott tananyag egészét.

Nagy hangsúlyt kell fektetni az oktatók továbbképzésére és (akár nemzetközi) tapasztalatszerzésének ösztönzésére.

A gyakorlatorientáltság egyrészt a szőlészetekben, borászatokban töltött kötelező gyakorlati idő növelésével és a tevékenység intenzitásának fokozásával érhető el. Ehhez a termelő vállalkozásokkal való szoros kapcsolat mellett tangazdaságok kialakítására és fejlesztésére is szükség van. A pincészetek számára ösztönző rendszert kell kialakítani a diákok fogadására, aminek egyik alappillére lehet a gazdabarát gazdaságpolitika kialakítása.

Emellett számos olyan területnek is meg kell jelennie az oktatásban, amely része egy szőlő- vagy bortermelő vállalkozás mindennapi életének. Így nagyobb hangsúlyt kell fektetni – különösen a felsőoktatásban – a bormarketingre, az üzemgazdaságtanra és az adminisztráció kezelésére. Az eredetvédelemben rejlő lehetőségek jobb kiaknázása érdekében célszerű a téma külön tantárgyként való oktatása a szőlőhöz és borhoz kapcsolódó oktatási programokban.

Elvárásként jelenik meg az ágazat részéről a szőlész-borász képzés ciklusának – különösen a felsőoktatásban – a termelés biológiai ciklusához való igazítása. Jelenleg ugyanis a gyakorlatszerzés legfontosabb időszakában, a szüret kezdetén kezdődik az oktatási ciklus.

5.2 A képzési programok koncentrációja

A szőlő-bor ágazat jelenlegi oktatási rendszere elaprózódott. A képzési programokat piramisszerűen kell felépíteni. A szakképzésnek kell a legközelebb lennie a termeléshez, így ott nagyobb számú képzési hely is lehetséges.

A képzési központok számát felfelé haladva csökkenteni kell, BSc szintű képzés három, MSc szintű egy központtal reális. Ugyanakkor a képzési központok integrációja nem feltétlenül jelenti a képzési helyek csökkentését. El kell érni, hogy a különböző intézmények egymással együttműködve szervezzék meg a felsőfokú szőlész-borász képzést, egy programot akár több helyen is megvalósítva.

A kutatás utánpótlása érdekében szükséges egy szőlészeti-borászati doktori iskola indítása is.

5.3 A kötelező külföldi gyakorlat ösztönzése a felsőoktatásban

A képzések gyakorlatorientáltsága nem merülhet ki a hazai termelésben eltöltött szakmai gyakorlatban. A szőlész-borász hallgatók külföldi gyakorlata a széleskörű tapasztalatszerzésen túl, mind egyéni, mind pedig ágazati szinten fontos nemzetközi kapcsolatokat alapozhat meg, egyben hozzájárul a magyar szőlő-bor ágazat létének más bortermelő országok szakmai közvéleményében való tudatosulásához.

A szakmaközi szervezetnek a kapcsolatrendszer fejlesztésével (a gyakorlati helyek felkutatásával) és a diákokra háruló költségek társfinanszírozásával ösztönöznie kell a külföldi gyakorlatokon való részvételt. A program kifutásával a külföldi gyakorlatok feltételeit olyan széles körben kell elérhetővé tenni, hogy reálissá váljon a külföldi gyakorlat kötelezővé tétele.

5.4 Az oktatás és a termelés intézményesített együttműködésének megteremtése

Fontos szakmaközi szervezeti feladat egy olyan koordinatív fórum teremtése, ahol a termelés és az oktatás igényeit lehet egyeztetni. E fórum feladata pl. az 5.1 és a 6.3 pontokban leírtak megvalósításának koordinációja. Ezért folytatni kell a szakmaközi szervezet és az oktatási intézmények között 2015-ben megkezdett együttműködést.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
külföldi gyakorlaton részt vett hallgatók éves száma	kb. 10	15	100
gyakorlaton lévő hallgatókat fogadó hegyközségi tagok éves száma	kb. 30	100	500
felsőfokú szőlész-borász képzési helyek száma	5		3

6. A kutatási témákban a termelés, a piac és a szabályozó igényeinek megjelenése

Az idő- anyag- és forrásigényes alapkutatások mellett nagyobb szerepet kell kapnia szőlő- és bortermelők mindennapi problémáira történő válaszadásnak.

6.1 Bekerülni a nemzetközi kutatási vérkeringésbe

A kutatásunk elsősorban közös európai kutatások révén tud bekerülni a nemzetközi vérkeringésbe. A hazai kutatóműhelyek nemzetközi sikereket csak abban az esetben érhetnek el, ha tárgyi és személyi állományuk megújul, valamint forrásaik kibővülnek.

A magyar szőlő-bor ágazat legfontosabb kihívásai szinte minden európai bortermelő országot érintenek. Ezeket egyetlen ország kutató intézete önállóan nem tudja megoldani. A megoldás csak hálózatban történő kutatások mentén érhető el. Magyar kutatóintézetek részvétele esetén a technológiai transzfer bevezetési időszaka jelentősen lerövidül, ami az ágazati szereplők versenyképességét növeli, hiszen beruházásaik során a legmodernebb eszközöket szerzik be.

Forrásbővülés közvetetten (eddig kihasználatlan módon) a magyar kutatók és kutatások nemzetközi projektekre történő bevonásával érhető el. Egy-egy kutatás forrásigénye, amelynek eredményeit a gyakorlatba is át tudjuk ültetni rendkívül nagy, így csak kevés ország engedheti meg magának, hogy nemzetközi kutatócsoport nélkül, egyedül tudja finanszírozni.

6.2 A kutatás és a termelés intézményesített koordinációjának megteremtése

A kutatásoknak közelebb kell kerülnie a szőlő-bor termelőkhez és az eddigieknél hangsúlyosabban kell kezelni a termelési és technológiai gondokat. A szakmaközi szervezetet be kell vonni a kutatási programok kialakításába.

Fel kell mérni, és rendszerezni kell, hogy mely kutatási területek a legfontosabbak az ágazat számára. A kutatási programokban ezeknek kell hangsúlyosan megjelennie, kiegészülve három kulcsfontosságú témával:

- alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz,
- az ökológiai termelés, környezetvédelem hangsúlyozása,
- a különböző kórokozók és kártevők elleni védelem.

6.3 Az innovatív kutatási eredmények átültetése a gyakorlatba

A kutatási eredmények gyakorlatba való átültetése érdekében meg kell szervezni azok ismeretterjesztő jellegű kommunikációját. Olyan összefoglaló írásokra van szükség, amelyek a termelők számára könnyen érthető és a gyakorlati alkalmazást is megjelenítő formában mutatják be a tudományos publikációk eredményeit. Ennek egyik eszköze lehet a Borászati füzetek című lap (ennek havi megjelenését ösztönözni kell).

Az írásos kommunikáció mellett nagy hangsúlyt kell fektetni a rövid, pár napos vagy hetes továbbképzési programokra is, melyek egy-egy szezonális szőlőművelési vagy borászati kérdésre összpontosítanak. Ezeket a kutatóintézeteknek az oktatási intézményekkel közösen kell lebonyolítani a hegyközségi szervezetek koordinálásával. Ezeket a programokat differenciáltan kell megvalósítani, hogy az információ elérje az egész ágazatot, a legkisebb (akár hobbi) termelőktől kezdve.

6.4 Közösségi forrásteremtés az alkalmazott kutatások finanszírozására

A szőlő-bor ágazat kutatási programok meghatározásában játszott szerepét (kvázi megrendelő pozícióit) erősíti, ha a termelők közössége a kutatási tevékenységet források átadásával is segíti. Ezért meg kell vizsgálni, hogy az ágazat jelenlegi teherbíró képessége mellett milyen mértékben és módon tud hozzájárulni az általa (is) kezdeményezett kutatási programok finanszírozásához. Ennek ösztönzése érdekében adókedvezmények kidolgozása szükséges (pl. társasági adókedvezmények).

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
az ágazatot érintő kutatási kérdések felmérése	nincs	folyamatos	folyamatos
megállapodás a kutatóintézetekkel és egyetemekkel a kutatási területekről	nincs	folyamatos	folyamatos
a kutatók által írt ismeretterjesztő cikkek éves száma		50	100

B. Értékesítés feltételeinek javítása

A piacképes, fenntartható szőlő- és bortermelés víziójának megvalósulása csak a bor értékesítési feltételeinek javításával érhető el. Ennek eszközei a közösségi bormarketing, az eredetvédelem és a fenntarthatóság hiteles kommunikációja. Külön figyelmet kell szentelni a magyar bor legfontosabb piacának; Magyarországnak, ahol a felsoroltakon túl a borkultúra fejlesztése jelent feladatot.

7. A közösségi bormarketing operatív programjának és szervezeti rendszerének kialakítása

A magyar közösségi bormarketing fő feladata a magyar bor hazai és külpiacon való megismertetése, jól definiált, piacképes termék(ek) megfelelő piaci pozicionálása, és pozíciójának hosszú távú megtartását célként kitűző, jól végzett piackutatáson alapuló marketingstratégia megalkotása.

7.1 Közösségi bormarketing a szakmaközi szervezet irányításával

Az állami közösségi bormarketing tevékenységet a Kormány vonatkozó – 1259/2016. (VI. 6.) – határozata alapján jelenleg a Magyar Turisztikai Ügynökség (a továbbiakban: MTÜ) végzi.

Megbízásának megfelelően az MTÜ egy középtávú bormarketing stratégiát készít a 2017-2019 évekre, amelyet az ágazatban érintett szereplőkkel együttműködve véglegesít. A középtávú bormarketing stratégia illeszkedik HNT magyarországi szőlő-bor ágazati stratégiájához.

A hatékony közösségi bormarketing végzéséhez az érdekelt állami és magán szereplők ezirányú aktivitásainak folyamatos koordinációjára van szükség. Az ágazati együttműködés kiterjed a szakmaközi szervezetre, szakmai szervezetekre és minden érintett tárcára. Az ágazati szereplők folyamatos egyeztetésének lehetőségéről a középtávú bormarketing stratégiához kapcsolódóan a HNT és az MTÜ közösen gondoskodik.

A szakmaközi szervezet állami elismerése – amely a promócióra is irányult – megteremtette a lehetőséget a borászok 12 pontja ezirányú javaslatának (9. pont: Országos bormarketing kialakítása az árubor termelők felügyeletével) megvalósítására. A szakmaközi szervezet hosszú távú célja az ágazatból saját forrás bevonása és annak a - HNT irányításával és az egyéb bormarketing forrásokkal rendelkező szereplők részvételével felállítandó - Községi Bormarketing Bizottság irányításával történő hatékony felhasználása.

7.2 A magyar bor üzenetének meghatározása

A kommunikáció célja a magyar bor ismertségének és elismertségének növelése, amely szakmai presztízst alakít ki, másrészt reális exportpiacot épít, valamint mindezek alapján újabb fogyasztókat nyer meg a magyar bornak, amely beutazó forgalmat is generál, egyre inkább ösztönözve a helyi fogyasztást.

A fajtaszerkezetet és az elmúlt évek trendjeit figyelembe véve kirajzolódik az a termékkör, azok a borstílusok, amelyek termelésében a magyarországi szőlő-bor ágazat nemzetközi szinten is versenyképesnek számít. Ezek a következők:

- illatos fehérborok elsősorban hazai nemesítésű fajtákból
- nagy száraz fehérborok elsősorban kárpát-medencei fajtákból
- kékfrankos, valamint az arra alapozott házasítások (Bikavérek),

- természetes édes fehérborok (Tokaj),
- rozé.

A magyar bor marketingkommunikációját a célpiacok szerint differenciáltan, erre a termékkörre érdemes alapozni, ezek azok a borstílusok, amelyek hitelesen jeleníthetők meg magyarként a piacon.

7.3 A magyar bor exportpiacainak mély megismerése, az állandó jelenlét megszervezése

A magyar bor legfontosabb célpiaca Magyarország, azonban az ágazat fenntartható fejlődése érdekében az export értékének növelése szükséges. Meg kell találni, hogy mely piacokon értékesíthetőek jó feltételek mellett azon termékek, amelyek előállításában a magyar szőlészet-borászat versenyképes. Ezt követően meg kell szervezni a magyar bor jelenlétét ezeken a legfontosabbnak számító célpiacokon.

7.4 Piaci változások folyamatos követése, fogyasztói attitűd vizsgálatok

Feladat egy széleskörű fogyasztói attitűd kutatás elvégzése a magyar piacon, amelyből képet kapunk nem csak a jelenlegi fogyasztói szokásokról, hanem a jövőben várható trendekről is.

7.5 A közösségi bormarketing fenntartható finanszírozása

A jól működő közösségi bormarketing előfeltétele a fenntartható finanszírozási rendszer. A közösségi bormarketing program finanszírozására rendelkezésre álló állami, uniós (mezőgazdasági termékek horizontális promóciója, szőlő-bor nemzeti támogatási program, EMVA minőségi rendszerek kommunikációja) és az ágazati (direkt befizetések) forrásokat a szakmaközi szervezetnek kell integrálnia.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
közösségi bormarketing szervezeti egység kiépítése	nincs	működik	működik
piackutatások elvégzése	nincs	folyamatos	folyamatos
az export értéke	85 m €	90-96 m €	110 -150 m €
az export átlagára	1,14 €/l	1,20-1,30 €/l	1,50-2,00 €/l

8. Az általános magyarországi borkultúra és borturizmus színvonalának emelése

A hazai borfogyasztás növelése gazdasági és gasztrokulturális szempontból is egyaránt kívánatos. Ennek kapcsán hangsúlyos indok a hagyományörzés és az, hogy a bor a magyar kulturális, gazdasági és társadalmi örökség része, egyben – mint más nemzeteknél (pl. Franciaország, Olaszország, Spanyolország) – az országimázs elválaszthatatlan eleme. Tekintettel arra, hogy az említett országokban (de a szomszédos Ausztriában is) a borturizmus ma már a kulturális turizmus része, egyben az általános turizmus egyik ösztönzője, az ezzel összefüggő feladatokról is itt lesz szó.

8.1 A kulturált borfogyasztás előmozdítása különösen az egészség védelmében

A mérsékelt és kulturált borfogyasztás az ú.n. francia paradoxon általános elfogadása után ma már nemzetközi szervezet, a Wine in Moderation által is támogatott és ajánlott. A HNT 2016-ban tagja lett e szervezetnek, így lehetőség nyílik arra, hogy ezzel a háttérrel nyújtson valós képet a hazai borfogyasztóknak a bor kedvező élettani, egészségvédelmi, gasztronómiai hatásáról, befolyásolhassa a fogyasztói szokásokat, a mindennapi, egészséget nem károsító borélvezetre nevelje a fogyasztókat.

A helyes fogyasztói szokások kialakítását nem elég a már bort fogyasztók körében elkezdni. Alapvető feladat, hogy honfitársaink ismerjék a bornak a vallásban, a magyar kultúrában (pl. irodalomban, képzőművészeti ágakban) betöltött szerepét, a magyar bor évezredek hagyományait. Ezért szükséges a felsőfokú oktatási intézményekben, majd a középfokú oktatási intézményekben is (szakiránytól függetlenül) ilyen irányú és tartalmú oktatás megszervezése, bevezetése.

Ugyancsak szükséges az egészséges életmóddal kapcsolatos kutatási eredmények széleskörű megismertetése.

8.2 A kapcsolódó szakmák képzése

A magyar bor jelentős része a hazai gasztronómiában, vendéglátásban fogy el, így a fogyasztók jelentős hányada az ott dolgozók révén találkozik a magyar borral. Ennek megfelelően komoly figyelmet kell fordítani e dolgozók képzésére annak érdekében, hogy naprakész tudással rendelkezzenek általában a borról és különösen a magyar szőlő-bor ágazatról, továbbá helyesen és jól közvetítsék a közösségi bormarketing üzeneteket. Így értő borajánlatuk a hazai és külföldi vendégeket egyaránt megnyerheti a magyar bor fogyasztásának.

E cél elérése érdekében továbbképzési programokat kell indítani a hazai kiskereskedelem, gasztronómiában dolgozók részére, emellett felül kell vizsgálni a már most futó ilyen irányú (pl. sommelier) képzési programok működését is.

8.3 A borturizmus fejlesztése

A borturizmus ma már az általános turizmus, ezen belül a vidéki turizmus egyik legjobban fejlődő szegmense. A borturizmus, a borutak kínálata, egyrészt a meglátogatott táj, vidék természeti és épített kulturális örökségét ismerteti meg az utazóval, másrészt közvetlen élményt nyújtva (a pince miliójével, a gazda, a borász személyes jelenlétével) nagyfokú ösztönzést ad a borok megértésére, megkedvelésére. A fogyasztó-termelő közvetlen találkozás a borfogyasztás felé tereli a látogatót, keresni fogja a picében tetszését elnyert bort.

A borturizmus fejlesztése mellett további érv, hogy többletbevételeket generál a helyi turisztikai szolgáltatásokon keresztül. A bor a borturizmus által saját magán túlmutatóan, a

kikapcsolódás részeként jelenik meg. A borturizmust egy-egy régió/terület komplex turisztikai kínálatába kell ágyazni. Fontos, hogy a regionális fejlesztési programokban a borturisztikai fejlesztések a hegyközségi szervezet által megfogalmazott fejlesztési célok alapján kerüljenek kiválasztásra és támogatásra. Ezért a szakmaközi szervezet feladata a borturizmus ösztönzése (ha kell érdekeltségi rendszer kidolgozásával), a borút mozgalom támogatása.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
egy főre jutó borfogyasztás	20-25 liter/fő/év	22-25 liter/fő/év	23-27 liter/fő/év
600 Ft (0,75 literes palack) feletti borok aránya a kiskereskedelemben	67%	70%	75%
a helyi értékesítés aránya			20%
tájékoztató programmal elért diákok aránya	0%	15%	100%

9. Piacilag átgondolt és hiteles eredetvédelmi rendszer kiemelt ellenőrzésekkel

A magyarországi borvidékek igen nagy változatosságot mutatnak, sokszor még borvidéken belül is komoly különbségek vannak a termőhelyi sajátosságok között. Ezt értéként csak egy jól működő eredetvédelmi rendszer tudja hatékonyan kommunikálni a piacon.

A földrajzi árujelzők fontos szerepet játszanak a magyar borászatban, azonban használatuk kevés tudatosságot mutat. Sok földrajzi árujelzőnk nincs tudatosan pozicionálva: a legtöbb névvel egyszerűen kívánják jelölni az alacsony és a magas minőségi szintű (és áru) borokat is.

Az egész eredetvédelmi rendszert kell nyitottá tenni a termelők teljes körének részére, nem pedig egy konkrét földrajzi árujelzőt (pl. egy borvidék neve). Az eredetvédelmi rendszer ugyanis nem lehet úgy hatékony, ha minden termelő minden terméke „belefér” az összes, adott területen elérhető földrajzi árujelző szabályozásába. Ellenkezőleg, az eredetvédelmi rendszer akkor szolgálja a termelők javát (akkor növeli azok jövedelmét mindent összevetve), ha egy adott vidéken gazdálkodók részére olyan menüt kínál, amelyből a termelők minden termékük esetében kiválaszthatják az ideális földrajzi árujelzőt (amelynek üzenete, tartalma vagy piaci pozicionálása az adott termékhez megfelelő).

A magyar eredetvédelmi rendszert úgy kell újragondolni, hogy az a minőség emelése, illetve a magas minőség megtartása mellett a szőlő- és bortermezők jövedelmének növekedését segítse elő. Az olcsóbb és a drágább borok részére is megfelelő földrajzi árujelzőket kell rendelkezésre bocsátani. Az alacsonyra pozicionált bornevek könnyen betartható, de a minőségi szintet nem csökkentő szabályozást, míg a magasabbra pozicionált földrajzi árujelzők átgondolt és szigorú szabályokat igényelnek, amelyek jól meghatározzák az érintett termékkört.

9.1 A termékleírások elemzése és javaslatok tétele a módosításokra

Borvidékeink alkalmasak arra, hogy a világpiacon is versenyképes módon termeljenek tipikus, rájuk jellemző bort. A feladatunk az, hogy ezeket a borokat, borstílusokat minden esetben azonosítsuk, és megfelelő oltalomban részesítsük. Földrajzi árujelzőinket (legyenek akár oltalom alatt álló földrajzi jelzések, akár oltalom alatt álló eredetmegjelölések) tudatosan kell pozicionálni a piacon. A földrajzi árujelzők tudatos pozicionálásával a magyar eredetvédelmi rendszert olyanná kell alakítani, amely hatékonyan tudja kommunikálni a magyar borászat változatosságát.

Ez a gyakorlatban nem a védett bornevek számának csökkentését jelenti, hanem azok tartalmának, kifejező erejének növelését. Egy földrajzi árujelző akkor segíti a termelők munkáját, ha hiteles megkülönböztető erővel bír. Ezért a termékleírások felülvizsgálatára és adott esetben módosítására van szükség. A 2011-ben elfogadott termékleírásokat részletesen elemezni és véleményezni kell, továbbá ajánlásokat kell megfogalmazni a módosításokra.

Meg kell találni azokat a földrajzi árujelzőket, amelyek nagyobb földrajzi egységek (borvidékek vagy borrhíók) nagyobb mennyiségben, nagy tétel nagysággal termelt borainak termelési költségeit nem növelve biztosítanak identitást. A nagy nemzetközi tenderekre szállító piaci szereplők versenyhelyzetének javítása érdekében szükség lehet továbbá egy olyan földrajzi árujelző bevezetésére, amely országos lefedettséget biztosít a magyar borászatok számára.

Ezzel párhuzamosan egyes kisebb körzetek tipikus borainak piacra jutását és közösségi marketingjét segíti ezek földrajzi árujelző oltalomban részesítése. Ugyanígy szükség van a 22 borvidék névhasználati szabályainak áttekintésére. A már létező földrajzi árujelzők e csoportja esetében az elsődleges feladat a tipikusság növelése és a termékek jobb meghatározása. Az

esetleges érdeksérelmek kezelése érdekében a változásokat tudatos tervező munkával kell előkészíteni, és megfelelő hosszúságú átmeneti időszakokat kell meghatározni.

9.2 A DHC és a minőségi bor kifejezések újraszabályozása

Az eredetvédelmi rendszer fejlesztése során meg kell találni az oltalom alatt álló földrajzi jelzés és az oltalom alatt álló eredetmegjelölés kifejezések magyarul is jól csengő, a fogyasztók által könnyen megtanulható, vagy már ismert szinonimáit. Ennek megfelelően kell határozni például a minőségi bor vagy a Districtus Hungaricus Controllatus (DHC) kifejezések használatának esetleges országos szintű újra szabályozásáról.

9.3 Földrajzi árujelzőink aktív védelme hazai és nemzetközi szinten

Földrajzi árujelzőink védelme érdekében folyamatosan fel kell lépni. Ez elsősorban a jogosultakat képviselő hegyközségi szervezetek feladata, ezért ezeket a szervezeteket tájékoztatni kell a jogérvényesítési lehetőségeikről.

Így érhető el, hogy a nem megfelelő és hitelrontó termékek elleni hazai és külpiazi fellépés minél hatékonyabb és hatásosabb legyen.

9.4 Másodlagos ellenőrzési program

A hitelességet erősíti, ha a fogyasztó ténylegesen azt kapja, ami a palackra van írva. Ezért kiemelt hangsúlyt kell fektetni a közforgalomban lévő termékek érzékszervi ellenőrzésére, növelni kell a piaci (forgalomba hozatalt követő) ellenőrzés gyakoriságát. Az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítani a borok élvezeti értékére, különösen a földrajzi árujelzős termékek esetében.

Ennek érdekében új programot kell indítani a borászati termékek másodlagos ellenőrzésére az Országos Borszakértő Bizottság (OBB) és a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) közreműködésével. A program célja a jelenlegi ellenőrzések kiegészítése, a már forgalomban lévő tételek ellenőrzése. A NÉBIH, az OBB és a HNT együttműködésének célja a piac átfogó ellenőrzése és magyar bor minőségének általános emelése.

9.5 A szőlő terméshozamok szigorú ellenőrzése

A jól átgondolt eredetvédelmi rendszer önmagában nem elegendő a hitelesség fenntartásához. Hatása a piacon és a pénzügyi eredményességben csak akkor érzékelhető és fenntartható, ha szigorúan betartják, illetve betartatják. A rendszer alapja a szőlő, ezért a hegybírók szőlőműveléssel kapcsolatos ellenőrzési tevékenységét fokozni kell.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
termékleírás átvilágítási program	nincs	kész	-
a módosított termékleírások száma	-	10	37
új keretszabályok a DHC és a minőségi bor kifejezésekre	-	kész	-
jogérvényesítési tájékoztató tevékenységgel érintett hegyközségi szervezetek száma	-	22	
másodlagos ellenőrzési programba vont bortételek aránya	-	10%	50%

10. Környezettudatosság

A környezettudatosság érték a piacon és érték a termelésben. Egyre erősödő fogyasztói és társadalmi elvárás általában véve a környezeti fenntarthatóság elveinek való megfelelés, az ágazat ökológiai lábnyomának csökkentése, illetve – különösen a szőlőművelés során – minél kevesebb vegyszer alkalmazása. Ezért meg kell vizsgálni, hogyan terjeszthető ez a szemlélet az oktatásban és a termelésben. A kutatásnak konkrét termelési gyakorlatokat kell ajánlania: hol és hogyan érdemes ökológiai gazdálkodásra áttérni.

10.1 A termelésben a környezettudatosság növelése (AKG, biotermesztés).

Fokozni kell a környezettudatosságot a szőlőtermesztésben. Ennek érdekében növelni kell az agrár-környezetgazdálkodási programban résztvevő, valamint az organikusan (bio) művelt szőlőültetvények nagyságát.

Ennek eszköze kettős: támogatás és szemléletformálás.

10.2 A borkészítésben a természetesség megőrzése, megújuló erőforrások használata

A környezettudatosságnak a jövő érdekeit is szem előtt tartva a vertikum minden területén meg kell jelennie. A szőlőtermelés és a borkészítés során (ideértve a kiszérelés, csomagolás, szállítás lépéseit is) fokozni kell az erőforrások (víz, energia) felhasználásának hatékonyságát, valamint a megújuló erőforrások felhasználásának arányát.

Ennek érdekében ez a cél kiemelt prioritást kapott a Vidékfejlesztési Program Borászat termékfejlesztésének és erőforrás-hatékonyságának támogatása c. kiírásában.

Emellett fontos a szőlőfeldolgozás és borkészítés során keletkező melléktermékek (szőlőtörköly és borseprő) minél környezetbarátabb és hatékonyabb felhasználása is. Ezeket az anyagokat lehetőség szerint keletkezési helyükhöz minél közelebb kell felhasználni, a lehető leghatékonyabb energiahasználat mellett.

A fentiek érdekében a szakmaközi szervezet által szervezett közösségi beszerzések során (pl. palack) ezeket a szempontokat is érvényesíteni kell.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
az AKG termelésbe vont területek aránya	21%		40%
az ökológiai termelésbe vont területek aránya	2%		10%
megújuló energia használatának aránya		10%	25%
a helyben feldolgozott és hasznosított melléktermékek aránya		15%	30%

C. Hatékony szakmai önkormányzat

Az új hegyközségi törvény (a hegyközségekről szóló 2012. évi CCXIX. törvény) jelentősen átalakította a hegyközségi szervezetrendszer működését, alkalmassá téve azt a szakmaközi szervezeti szerep betöltésére. A folyamat következő állomásaként az agrárminisztérium 2014-ben szakmaközi szervezetként ismerte el a Hegyközségek Nemzeti Tanácsát.

A HNT feladata, hogy a szakmaközi szervezeti jogosultságait felhasználva a szőlő-bor ágazat hatékony szakmai önkormányzatává váljon.

11. Nemzetközi és hazai kapcsolatok fejlesztése

A hatékony szakmai önkormányzatiság céljának elérése érdekében a HNT-nek rendezni és fejleszteni kell kapcsolatrendszerét. Már jelenleg is aktívan részt vesz az ágazat irányításában, például az ágazati lobbis megszervezése érdekében Szakmaközi Bizottságot működtet, és megkezdte a közösségi bormarketing tevékenységek koordinációját.

A kapcsolatrendszer fejlesztése magában foglalja a hazai hatóságokkal való aktív kapcsolatot a szabályozások kialakítása, valamint azok végrehajtása (a hatósági jogalkalmazás) során.

A nemzetközi kapcsolatrendszer fejlesztése segít a magyar szőlészet és borászat térképen való újbóli elhelyezésében, valamint erősíti a magyar érdekek nemzetközi szervezetekben való érvényesítését.

11.1 Média kapcsolatok és megjelenések fejlesztése

Az ágazat megítélése, társadalmi beágyazottsága és elfogadottsága érdekében nélkülözhetetlen az írott és elektronikus sajtóval való kapcsolat szervezetté, rendszeressé tétele. A külföldi sajtó esetében ez a tevékenység a magyar borok jelenlétének erősítésére irányul. Ennek alapvető célja az objektív, szakmailag hiteles, naprakész információk közzététele, kiemelkedő szakmai események reklámozása, a hírfogyasztók megnyerése, társadalmi bázis építése.

Ez a HNT részéről sajtófigyelést, szükség esetén gyors reakciót, a sajtó tematizálását, azaz hírekkel történő ellátását és közvetlen informálását jelenti.

11.2 Folyamatos szakmaközi egyeztetés

Minden ágazat akkor működik egészségesen, ha a termékpálya összes szereplője része a kapcsolatrendszernek. A HNT a Tanácsulésen a borvidéki küldöttekkel vitatja meg a legfontosabb ágazati kérdéseket. Vele párhuzamosan a Szakmaközi Bizottság keretein belül kínál együttműködési lehetőséget a szőlő-bor ágazat egyéb, országosan fontos szakmai tömörüléseinek. Ezt az együttműködést a jövőben hasznos és célszerű megtartani, illetve még tartalmasabbá, szorosabbá formálni. Fontos az ágazatot érintő összes vélemény begyűjtése, a minél szélesebb ismereteken és minél szélesebb konszenzuson alapuló döntéselőkészítés.

11.3 Kapcsolattartás a nemzetközi társszervezetekkel

Az ágazat szakmai színvonalának megtartásához és fejlesztéséhez alapvető fontosságú a nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás. A szőlő-bor termelést érintő legújabb eredmények, legfrissebb újítások, az ágazat biológiai és technológiai szintentartása, korszerűsítése, a legújabb ismeretek oktatása elképzelhetetlen élő nemzetközi

kapcsolatrendszer nélkül. Emellett rendkívül fontos a nemzetközi szinten végzett lobbitevékenység, elsősorban az uniós intézményrendszeren belül, de az Unión kívüli európai szervezetekben is.

A lobbizás nemzetközi megindítása során szükséges ugyanakkor annak mielőbbi meghatározása, hogy a nemzetközi egyeztetéseken a termelői vagy a kereskedői oldalon kíván a vitákban megjelenni. A termelői oldal választása esetén is döntést kell hozni, hogy a minőségpolitika mentén kíván erőt kifejteni, vagy a teljes termelési paletta szabályozása is kiemelt szempont a számára. A jövő feladatai közé tartozik a meglévő kapcsolatok mellé újak kiépítése, és az aktivitás fokozása.

11.4 Aktív szakmai együttműködés a kormányzati szervekkel

Az ágazat szempontjából alapvető fontossággal bír a kormányzattal ápolott, zökkenőmentes és építőjellegű együttműködés, a már jól működő kapcsolatok fenntartása és ápolása, valamint szükség szerint (pl. hatáskör változása esetén) újak kiépítése.

Meghatározó jelentőségű a szakmai, közgazdasági, jogi területre kiterjedő szabályozási háttér kialakításában végzendő kezdeményező, előkészítő, egyeztető, érdekérvényesítő, utóellenőrző tevékenység. Ehhez társul az ágazat szempontjából leglényegesebb, egyben legérzékenyebb kérdésekben a megfelelő időben és helyen kifejtett lobbitevékenység, melybe beletartozik a különböző szakmai szervezetek lobbitevékenységének összehangolása hazai és nemzetközi szinten egyaránt.

A kormányzati szervekkel való kapcsolat során kiemelt figyelmet kell szentelni a hatósági jogalkalmazás gyakorlatára. A HNT-nek több ágazati szereplőt érintő ügyben (akár precedens alapján) olyan, a hatósággal közösen kidolgozott útmutatókat kell készítenie, amelyek a gazdálkodók részére biztosítják az egységes jogalkalmazás feltételeit.

11.5 Lobbitevékenység

Az előbbieken írt – jogszabályokban is rögzített – feladatokhoz társul az ágazat szempontjából leglényegesebb, egyben legérzékenyebb kérdésekben megfelelő időben és helyen kifejtett lobbitevékenység. A HNT (mint szakmaközi szervezet) feladata, hogy az egymástól elszigetelt, nem ritkán egymásnak ellentmondó, ezért egymást kioltó lobbitevékenység összehangolását elvégezze.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
részvétel nemzetközi szervezetek találkozóin		10	10
a HNT médiamegjelenésének éves száma		100	100

12. Az önkormányzati szerep erősítése, öngondoskodás és önszabályozás

A jelenleg az új hegyközségi törvény alapján működő hegyközségi rendszer 104 hegyközségben dolgozó 104 hegybíróból, 6 regionális titkárból, 22 borvidéki hegyközségi tanácsból és az országos képviselőket ellátó HNT-ből áll.

A hegyközségi rendszer felépítésénél fogva a szőlő- és bortermelők demokratikusan, alulról építkező érdekvédelmi szervezete, amely egyenrangúan képviseli az összes termelő érdekeit. Jelen helyzetben a tagság nem használja ki teljesen a rendszer adta lehetőségeket az érdekérvényesítésre.

A termelők érdekeinek érvényesítése érdekében **szolgáltató hegyközségi rendszerre** van szükség; ez elsősorban a HNT és kisebb részben a hegyközségi tanácsok számára jelent feladatot.

A tagoknak érteni és érezni kell, hogy a hegyközség az a fórum, ahol gondjaiknak, ötleteiknek és javaslataiknak hangot adhatnak. Ehhez a hegyközségi rendszer elemeinek kifejezetten támogatóan kell fellépniük tagjaik előremutató kezdeményezései mellett.

A hatékony szakmai önkormányzat szükséges annak érdekében is, hogy az ágazat jobban tudja érvényesíteni elképzeléseit a szabályozó irányában. Ez kulcsfontosságú, mivel a szőlő-bor ágazat a legszabályozottabb szektorok közé tartozik. *A szabályozás átalakításában kiemelt szerepet kap az adminisztráció egyszerűsítése, a termelők adminisztrációs terheinek, költségeinek csökkentése.*

12.1 Kritikus méretet meghaladó méretű szakigazgatási és szakmai öngazgatási egységek létrehozása

Borvidékeink (mint öngazgatási egységek) mérete nagy szórást mutat, ezzel párhuzamosan a borvidéki szervezetek kapacitásai is jelentősen különböznek egymástól. Ennek megfelelően a szőlő- és bortermelők számára nyújtott szolgáltatások köre és színvonala is igen eltérő. A jó borvidéki gyakorlatokból kiindulva (pl. jégeső megelőző rendszer működtetése) az látszik, hogy e funkció ellátására csak bizonyos kritikus méret feletti borvidékek tudnak elegendő erőforrást mozgósítani.

A borvidékek átlagos mérete 2900 hektár, igen jelentős területi különbségek mellett (a relatív szórás 143%), míg a lehetséges alternatívaként felmerülő borvidékek átlagos szőlőterülete 11,5 ezer hektár, a méretbeli különbségek pedig jóval kisebbek (a relatív szórás 54%).

Ezért arra kell ösztönözni a borvidékeket, hogy társuljanak egymással e méret elérése érdekében. Ez megtörténhet akár egyesüléssel, akár borvidéki tanácsok létrehozásával. E folyamat felgyorsítását is szolgálja a regionális titkárok kinevezése.

12.2 Piacra termelő, hosszú távon fenntartható gazdálkodói magatartás ösztönzése

A felelősségteljes gondolkodás erősödése és az öngondoskodás erősítése az ágazat jövőjének egyik fontos építőeleme. Az elmúlt több mint két évtized megmutatta, hogy hosszútávon csak a piacra termelő, fenntartható gazdálkodást folytató szereplők maradnak fenn. Kizárólagosan uniós támogatásokra tehát nem lehet hosszú távon életképes vállalkozásokat építeni.

A piaci szempontból is fenntartható termelői magatartás kialakításának elősegítésére is a hegyközségi rendszer adja a legjobb kereteket: a rendelkezésre álló legfrissebb tudást,

ismereteket és eredményeket olyan formában kell a tagság elé tárni, hogy azt fel tudják használni saját vállalkozásuk felvirágoztatására.

Emellett a szakmaközi szervezetnek közgazdasági és jogi szaktanácsadási szolgálatot kell működtetnie tagjai részére.

Ezzel a szemléletformálással érhető el, hogy a hegyközségi tagok kellő információval rendelkezzenek az ágazat jövőjéről, és felelősségteljesebben hozhassák meg ezzel kapcsolatos döntéseiket.

12.3 Jogszabályi környezet és a szabályozandó kérdések felülvizsgálata a hatékony termelés jegyében

A szőlő-bor ágazat a leginkább szabályozott ágazatok közé tartozik. Az adminisztrációs kötelezettségek kiterjedtek, az elmúlt évek előrelépései mellett még jelenleg is vannak párhuzamosságok, amelyek felesleges költségekkel terhelik meg az ágazat szereplőit. Ezért **az ágazat hatékony működése szempontjából kulcsfontosságú az adminisztrációs rendszer valódi egyszerűsítése**. Ez egyben az ellenőrzések hatékonyságának növelését is jelenti.

A HEGYIR (Hegyközségi Információs Rendszer) fejlesztésével egyablakos adatszolgáltatási rendszert kell létrehozni a hegyközségi rendszer szakmai támogatása mellett. Ennek keretében kell a termelőknek teljesíteniük az adatszolgáltatási kötelezettségeiket, és e rendszernek kell a szükséges adatokat az ellenőrző hatóságokhoz továbbítani az azok által megkívánt szerkezetben.

Az adminisztrációs terhek csökkentésének azonban mindez csak az egyik lépése. Fontos, hogy a termelők is megfelelő tájékoztatásban részesüljenek a szabályok végrehajtásának módjáról és az egyablakos rendszer használatáról. Ennek érdekében elkerülhetetlen a számítógépes ismeretek és eszközök fejlesztése a termelők körében.

12.4 Az ágazatra vonatkozó szabályozás áttekintése és felülvizsgálata

A közvetlen ágazati adminisztrációs, adatszolgáltatási kötelezettségeken kívül az ágazatot érintő specifikus és általános előírásoknak való megfelelés is indokolatlanul nagy költségeket jelenthet a termelők számára.

Ezért a szakmaközi szervezetnek át kell tekintenie a szőlő- és bortermelő vállalkozásokat érintő összes szabályt, és javaslatot kell tennie azoknak az ágazat számára kedvező módosítására.

12.5 Piacszervezési intézkedések a belső szabályozást igénylő területeken

Az ágazat önszabályozásának szakmaközi szervezetekre épülő rendszere a Községi Agrárpolitika legutolsó reformját követően még több hangsúlyt kapott. Egy elismert szakmaközi szervezet a reprezentativitásának köszönhetően legitim képviselője egy ágazatnak, a döntéshozatalhoz szükséges információt is könnyebben beszerezheti tagjaitól, és gyorsan képes reagálni, amennyiben piaci beavatkozásra van szükség.

Ezért kulcsfontosságú, hogy a szakmaközi szervezet éljen ezzel a lehetőséggel, és azokon a területeken, ahol ez szükséges, hozzon piacszervezési intézkedéseket.

12.6 Információ beszerzése és terítése

Az adatszolgáltatás rendszerének hatékonyabbá tétele egyben az ágazati önszabályozás jobb megalapozását is szolgálja.

Az adatszolgáltatás célja kettős: egyrészt jogszabályok írják elő (elsősorban ellenőrzési szempontokat figyelembe véve), másrészt ezek összesítése komoly piaci információt is tartalmaz. A szakmaközi szervezet feladata, hogy belső (a termelők felé irányuló) és külső (teljesen nyilvános) kommunikációjában támaszkodjon ezekre az információkra.

A termelők felé folyamatos és részletes tájékoztatást kell nyújtani a piaci helyzetről, a szélesebb közönséget pedig rendszeres időközönként kell tájékoztatni az ágazat helyzetéről. Az egyén és a közösség működésének hatékonysága érdekében ösztönözni kell az ágazati informatikai fejlesztéseket, a minél szélesebb körű számítógép-használatot, az online adatszolgáltatást.

Indikátorok

indikátor	jelenlegi érték	2018. évi cél	2025. évi cél
önigazgatási egységek száma és jellege	22 borvidék		6 borrégió
a tagok hány százaléka igényelt valamilyen származási bizonyítványt az adott évben	65%	70%	95%
az ágazatot érintő, felülvizsgált jogszabályok száma	1	6	az összes
HEGYIR fejlesztés állomásai			
egy bortétel forgalomba hozatalához szükséges átlagos adminisztrációs idő termelői oldalon	235 perc	110 perc	90 perc
a piacszervezési intézkedéssel szabályozott területek száma	1	3	10